

ArticleHistory:

Received
15/10/2022
Accept
14/11/2022
**Available
online**
15/11/2022

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3307>

AN ASSESSMENT ON PUBLIC ADMINISTRATION AND LIBERAL ECONOMY

KAMU YÖNETİMİ VE LIBERAL EKONOMİYE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

Ahmet TUNÇ¹
Sibel HIZLI²
Cem ENGİN³

Abstract

The transformation experienced in Turkish Public Administration since the 1980s has brought about changes in the understanding of public administration. In this context, the change in the expectations of the public services offered to the citizens by the state has brought with it the need to reorganize the concepts of efficiency and productivity in the understanding of public administration. With the change in the understanding of efficiency and productivity in the understanding of public administration, it has been very effective in the reforms in public administration and in laying the foundations of the new public administration approach. The new public administration approach has come to the forefront of an effective, efficient, transparent, citizen-oriented management approach instead of the downsizing of the state and the cumbersome, bureaucratic and centralized structure. In this study; The concepts of efficiency, productivity and liberalism have been tried to be explained, and the effect of liberal economy, efficiency and productivity on Turkish Public Administration has been tried to be examined. In this study, descriptive methodology was adopted.

Keywords: Efficiency, Liberalism, Liberal Economy, Public Administration

Özet

1980'lerden itibaren Türk Kamu Yönetiminde yaşanan dönüşüm, kamu yönetimi anlayışında değişiklikleri meydana getirmiştir. Bu bağlamda devlet tarafından vatandaşlara sunulan kamu hizmetlerindeki beklentilerin değişmesi ile kamu yönetimi anlayışındaki etkinlik ve verimlilik kavramlarının yeniden düzenlenmesi ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Kamu yönetimi anlayışında etkinlik ve verimlilik anlayışının değişimiyle kamu yönetiminde reformların yaşanmasına ve yeni kamu yönetimi anlayışının temellerinin atılmasında

¹ Doç.Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Ün. Siyasal Bilgiler Fakültesi, ahmet.tunc@comu.edu.tr

² Doktorant, Çanakkale Onsekiz Mart Ün. Siyasal Bilgiler Fakültesi, sibel.hizli@hotmail.com

³ Doktorant, İnönü Üniversitesi, İİBF, cemengin23@hotmail.com.

oldukça etkili olmuştur. Yeni kamu yönetimi anlayışı devletin küçültülmesi, hantal, bürokratik, merkeziyetçi yapının yerine etkin, verimli, saydam, vatandaş odaklı bir yönetim anlayışı ön plana çıkmıştır. Bu çalışmada; etkinlik, verimlilik ve liberalizm kavramları açıklanmaya çalışılmış, liberal ekonominin, etkinlik ve verimlilik kavramlarının Türk Kamu Yönetimi üzerindeki etkisi irdelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada betimsel metodoloji benimsenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etkinlik, Verimlilik, Liberalizm, Liberal Ekonomi, Kamu Yönetimi.

GİRİŞ

1970'lerle birlikte kamu yönetimi anlayışında değişimlerin yaşanacağını sinyalleri verilmeye başlanmıştır. Bunda İngiltere ve Amerika'da muhafazakâr eğilimli partilerin iktidar olmasının etkisi oldukça büyüktür. Thatcher ve Reagan'ın savunduğu devletin sınırlandırılması ve küçültülmesi, katı hiyerarşik bürokratik yapının yerine esnek ve piyasa merkezli ekonomiye bırakması gerektiği düşüncelerinin hâkim olduğu bir süreç geçilmiştir. Bu bağlamda İngiltere ve Amerika'da uygulanan politikaların başarısı diğer ülkelerin de kamu yönetimi anlayışında değişikliğe gitmesine neden olmuştur.

1980'ler ile beraber birçok ülke kamu sektörünün küçültülüp, liberal ekonomiye geçiş adımlarını atmaya başlamıştır. Liberalizm Türkiye'de de Turgut Özal döneminde 24 Ocak Kararları ile devletin küçültülmesi, sınırlandırılması, yönetim, yerleşme, verimlilik, etkinlik gibi kavramların ön plana çıktığı kamu yönetimi anlayışıyla benimsenmiştir. Kamu yönetiminde Weberian bürokratik sürecin eleştirilmeye başlanmasında kamu örgütlerinde yaşanan verimsizlik ve kamu örgütlerinde çalışan memurların gereksiz bürokratik iş yapma eğiliminde olması ve işlerin yavaşlaması gibi nedenler de etkili olmuştur (Akçay, 2008: 113). Bu bağlamda liberal ekonomiye geçiş için diğer dönemlere nazaran daha sağlam adımlar atıldığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti kuruluş döneminden günümüze ekonomide liberalleşme çabaları söz konusu olduğu söylenebilir. Ancak bu çabaların 1980 sonrasındaki uygulamalarla yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bu konuda yapılan ön önemli gelişme kamu yönetimi alanında gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda kamu yönetiminde verimlilik ve etkinliğin sağlanması için devletin minimal düzeye çekilmesi konusunda çalışmalar yürütülmüştür.

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasıyla kamu yönetiminde demokratikleşmenin önü açılmış, şeffaflık, hesap verilebilirlik, eşitlik, bilgi edinme hakkı, katılım, etkinlik ve verimlilik gibi değerlerin kamu yönetimi anlayışının temel öğeleri olarak yer almasında etkili olmuştur (Belli (vd), 2017: 256; Ağır, Sezik, 2016: 238).

Etkinlik ve verimlilik kavramları kamu hizmetlerin eşit bir biçimde yerine getirilmesine katkı sağlamaktadır. Etkinlik ve verimlilik kavramları şeffaflık, tutumlu ve adil yönetimle ilişkili kavramlardır. Bu bağlamda yönetimlerin hizmet üretiminde etkin, adil, verimli, şeffaf ve tutumlu bir yol izlemesi beklenmektedir (Erdem, 2018: 10).

Verimlilik ve etkinlik kavramlarının Türk Kamu Yönetiminde önemli birer kavram haline almasıyla merkeziyetçilik, kırtasiyecilik, yönetimde dışa kapalılık, gizlilik, adam kayırma gibi durumların önüne geçilip, yönetimin şeffaf herkese açık ulaşılabilir bürokratik eylemlerin azaltılmış yeni bir kamu yönetimi sisteminin kurulmasında etkili olmuştur.

Etkinlik ve verimlilik kavramları yeni kamu yönetimi anlayışı daha fazla ön plana çıkarılan kavramlar haline gelmiştir. İşletme yönetimine özgü olan etkinlik ve verimlilik kavramları kamu yönetimi alanında da en fazla kullanılan ve işlerlik kazandırılmaya çalışılan kavramlar haline almıştır (Kesgin, 2015: 160).

Çalışmada; Etkinlik, verimlilik ve liberal ekonomi kavramlarına değinilip, bu kavramların Türk Kamu Yönetimi üzerindeki etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

1.Etkinlik, Verimlilik ve Liberalizm Kavramlarının Tanımlaması

Etkinlik kavramı işletme yönetimine özgü bir kavram olarak ortaya çıksa da zamanla kamu yönetimi içinde kullanılan ve kamu yönetiminin işleyişinde önemli bir unsur haline almıştır. Etkinliğin kamu yönetiminde de kullanılmaya başlanması özel yönetim ve

kamusal yönetim arasındaki ayrımın ortadan kalkmasını sağlamış, özel yönetime ait kavramlar kamu yönetiminde de kullanılmaya başlanmıştır (Demirel, 2006: 123).

Etkinlik kavramı, amaç ve hedeflere ulaşılmasında sonuç odaklı bir kavramdır ve kamu hizmetlerinin etkili sunumu, kaynakların etkili sunumu, adil ve verimli dağılımı, hizmetlerin planlı sunulmasında ön plana çıkan (Korkmaz, 2017: 454), yönetsel bir değer olarak ele alındığında da kaynaklar ile ulaşılan sonuçlar arasındaki oran şeklinde tanımlanmaktadır (Erdem, 2018: 81). Etkinlik kavramıyla kamu yönetiminde hedeflere ulaşıp, ulaşamadığı, geçen süre içinde uygulamaların etkinliğinin ne derecede verimli olduğunu belirlemektedir (Kılavuz ve Yılmaz, 2005: 277). Hedeflere ulaşılma derecesi kamu kurumunun başarısını göstermektedir. Etkinlik sonuçların yanı sıra kamu kurumlarının amaçlarına da değinir ve kurumları hantallıktan, verimsizlikten ve kaynak israfından kurtarmayı amaçlamaktadır (Kesgin, 2015: 162).

Etkinlik kavramı süreç içinde yeni kamu yönetimi anlayışını besleyen önemli kavramlardan biri olarak görülmüştür (Korkmaz, 2017: 456). Kamu yönetiminde zaman içinde hizmetlerin artması kurumun hantallaşmasına hizmetlerin istenilen düzeyde kişilere ulaştırılmasını engellemiş ve zamanla yeni kamu yönetimi anlayışının dünya genelinde önem kazanmasına ve klasik kamu yönetimi anlayışının önemini kaybetmesine neden olmuştur. Kamu maliyetlerinde meydana gelen azalma hizmetlerin kişilere daha verimli ve etkin bir şekilde sunulmasına imkân sağlamıştır (Biriciklioğlu ve Yanlızoğlu, 2018: 264). Kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması için hizmetlere katılımın ve yönetişimin artırılması gereklidir. Bu çerçevede meydana gelen artış ile kamu hizmetlerinin etkinliği ve verimliliğini artacaktır (Uçar, 2001:105).

Yönetimler istenilen düzeyde etkinliğin yerine getirilmesi için evrensel yönetim bilimi verilerinden ve toplum içindeki kültürel özelliklerini dikkate almalıdırlar (Şahin, 2010: 33).

Verimlilik kavramı 1980'lerden sonra kamu yönetiminde meydana gelen reformların ana hedefi olmuştur (Özer, 2017: 28). Kamu yönetiminde verimlilik faktörünün hesaplanması oldukça güçtür (Ülger,2021: 129).

Verimlilik; ülke ekonomisinin gelişmesiyle toplumun refah düzeyinin artmasını sağlamak amacıyla çeşitli mal ve hizmetlerin üretiminde kaynakların etkin kullanımınıdır. Verimlilik girdi (insan gücü, mali kaynak, makine- teçhizat, zaman) (Özer, 2017: 28) olarak sağlanan kaynaklar ile çıktı olarak elde edilen kaynaklar arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir (Yıldırım, 2007: 296). Kısaca verimlilik en az girdi ile en kısa zamanda en fazla çıktının elde edilmesidir. Verimlilik, en iyiyi ya da en çok tercih edileni yapmak olarak da tanımlanmaktadır (Manzoor, 2014: 2).

Kamu yönetiminde verimlilik vatandaşlara ucuz ve kaliteli hizmet sunulmasıdır (Kılavuz, 2001: 149). Kamu da verimlilik kamu malları üzerinden sunulan hizmetin bedelsiz ve mümkün olduğu kadar çok vatandaşa ayırım gözetmeksizin ulaşması, hizmetler bedelsiz vatandaşa ulaştırılamıyorsa makul bir ücret üzerinden vatandaşlara ulaştırılmalıdır (Çetin, 2021: 112). Kamu yönetiminde girdi sağlayan kaynaklar sınırlı ise bu faaliyet sonucunda sınırlı kaynaklarla en yüksek seviyede çıktı elde edilmiş ise verimlilik söz konusudur (Orhan, 2006: 6). Kamu yönetiminde verimlilik faktörünün hesaplanması oldukça güçtür (Ülger, 2021: 129).

Liberalizm; özgürlük, mülkiyet ve güvenliği merkezine alan, bireylerin özgürlüğü ile hukukun üstünlüğünü ve devletin küçültülmesi gerektiği düşüncesini ön plana çıkararak, ekonomik ve politik fikir olmasının yanında ideolojik fikir akımıdır (Tatlısu ve Haydaroğlu, 2016: 34). Liberalizm, devlet mekanizmasının piyasaya müdahale etmesi fikrine karşı, piyasanın serbest bırakılması gerektiğini belirten sistemdir (Taştan ve Öztürk, 2021: 840). Liberalizmin unsurları; bireycilik, özgürlük, piyasa ekonomisi ve devlettir (Biber, 2008: 61). Liberalizm özellikle devlet karşısında bireyin ön plana çıkarılmasını hedeflemektedir. Liberalizmin devlet anlayışı kamusal alanın daraltılmasını, kişilerin özgürlüklerinin genişletilmesini, devletin hukuk kurallarıyla sınırlandırılması gerektiğini belirtmektedir (Biber, 2008: 67). Liberal kapitalizmde bireyin kendi faydasını yani karını maksimum düzeyde sağlaması fikri hâkimdir (Bıçkı, 2001: 41). Liberallere göre yaşama hakkı, özgürlük hakkı ve mülkiyet hakkı kişilerin temel hakları arasında yer

almaktadır. Bu hakları korumak devletin görevidir ve liberaller devletin sadece bireylerin temel haklarını koruma görevi olduğunu kabul ederler. Kısaca devleti “gece bekçisi” konumunda ele alırlar (Karagöz, 2002: 277).

Devletlerin liberal ekonomi politikalarını kullanım oranlarını arttırmaları ekonomik büyümeyi arttırmasının yanında sosyal politikaların alanlarını daraltmaktadır (Erdut, 2004: 11). Kısaca yeni liberal ekonomi politikaları piyasa mekanizmasına dayalı sosyal ve siyasal sistemi yeniden şekillendirmektedir (Erdut, 2004: 17).

1970’li yıllardan itibaren refah devletin krize girmesiyle birlikte liberal anlayış devletin işgücü içindeki rolünü azaltmıştır. Yeni liberal anlayış ülkeler arasındaki küreselleşme sonucunda rekabetin artmasına neden olmuştur (Erdut, 2004: 25). Liberal politikalar ile özellikle küçük işletmelerin piyasa ekonomisindeki etkinliği azaltılmıştır (Öztürk, 2008: 611). 1970’lerde yaşanan küresel boyutlu ekonomik kriz petrol krizleriyle sosyal devlet anlayışında değişikliklerin yaşanmasına ve liberal ekonomiye geçiş sürecinde ve devletin yeniden biçimlendirilmesinde etkili olmuştur (Tathısu ve Haydaroğlu, 2016: 27). Bu bağlamda Keynesçi ekonomi politikalarının krizin derinleşmesinin nedeni olarak görülmüş ve devletçi ekonomilerin yerini liberal ekonomiler almaya başlamıştır. 1970’li yıllardan itibaren refah devletin krize girmesiyle birlikte liberal anlayış devletin işgücü içindeki rolünü azaltmıştır. Yeni liberal anlayış ülkeler arasındaki küreselleşme sonucunda özel sektör işgücü alanına daha fazla hâkim olmuş ve bu durum rekabetin artmasına neden olmuştur (Erdut, 2004: 25)

Liberal politikaların dünya genelinde etkisini arttırmasıyla sosyal politikalar piyasayla bütünleşme eğilimine girmiştir. Ülkelerin yaşamış olduğu dönüşüm sosyal güvenlik alanının zorunlu olarak yerine getirilmesi yerine gönüllü olarak yerine getirilen bir durum haline bürünmüştür (Durmaz, 2016: 144-145).

2.Etkinlik ve Verimlilik Kavramlarının Türk Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkisi

Kamu yönetiminde verimlilik ve etkinliğin önemli bir ilişkisi söz konusudur. Kamu hizmetleri sunulurken verimli olmasının yanında etkin de olması gereklidir. Etkin olmayan bir kamu hizmetinin verimli olması beklenilemez. Etkinlik ve verimlilik kavramları 1980’lerden sonra Türk kamu yönetimi anlayışında meydana gelen değişimlerle beraber etkisini arttırmıştır. Özellikle Turgut Özal döneminde liberal ekonomiye geçişin temellerinin atılmasıyla kamu yönetiminde de köklü değişimler yapılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda kamu yönetiminde kabul gören katı, merkezîyetçi, kurallara bağlı, gayrişahsilîğe, gizliliğe önem veren kamu yönetimi anlayışının yerini şeffaf, yönetişim, vatandaş odaklılık, âdem-i merkezîyetçilik, kalite, hesap verebilirlik ve etkinliğe (Eryılmaz, 2013: 78). Önem veren yeni kamu yönetimi anlayışı benimsenmiştir. Bu çerçevede devletin kamu yönetiminde etkinliği ve verimliliği sağlaması ile mevcut kaynakların etkin kullanımı için gelirlerin yeniden dağıtılması oldukça önemlidir (Kokhanovskaya vd, 2019: 1). Kaynakların etkin ve verimli kullanılması ile kaynakların yeniden dağıtılması vatandaşa sunulan hizmetlerin de etkin ve verimli şekilde yerine getirilmesine yardımcı olmaktadır.

1980’li yıllarda Türk kamu yönetiminin işleyiş ve örgütleniş sürecine bakıldığında, etkinlikten ve verimlilikten oldukça uzak toplumsal ve ekonomik gelişmelerin oldukça gerisinde yenilenme anlayışından uzak bir durum söz konusudur. Bu çerçevede kamu hizmetleri istenilen kalite, hız ve düzeyin gerisinde yer almaktaydı (Güreler, 2011: 31) 1980’lerden itibaren kamu yönetimi anlayışında yeni bir sürece geçilmiş ve bu bağlamda kamu yönetiminde etkinlik ve verimliliğin sağlanması için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA), 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Onbirinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1980 sonrasında kamu yönetiminde reform çalışmaları çerçevesinde yapılan belli başlı düzenlemelerdir. Bunların yanı sıra Dünya’daki gelişme ve yeni yaklaşımları benimsenmesi, küreselleşme ve Avrupa Birliği’ne uyum konusunda atılan adımlar, 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme

Kanunu, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Türk kamu yönetiminde reform çalışmalarının hız kazanmasında etkili olmuştur (Orhan, 2006: 83-84; Yıldırım (vd.) ,2020: 175).

Türkiye’de uygulanan yeni kamu yönetimi anlayışında kamunun sınırlı kaynaklara sahip olduğu, devletin sınırlı müdahalesi olması gerekliliği ve yönetimin belli bir alanda işlevini yerine getirip diğer alanları özel kesime bırakması gerekliliği vurgulanmaktadır. Kısaca kamu alanı sınırlandırılmış, vatandaş müşteri olarak görülmeye başlanmış, kamu hizmetleri azaldıkça ve hizmetler ücretlendirildikçe başarılı, verimli ve etkin bir kamu yönetimi benimsenmiştir (Kesgin, 2015: 163). Kamu kaynaklarının sınırlı ve kısıtlı olması, kaynakların belirli alanlardan çekilmiş olması, kamunun çekildiği alanları özel kesime bırakmıştır. Özel kesime bırakılan alanlar piyasa koşullarında rekabetin fazlalığı ile özel kesimi daha etkin ve verimli olmaya zorlamaktadır (Kesgin, 2015: 165). Kısaca kamunun hâkim olduğu pek çok alan özel kesime açılmış ve bu alanlarda özel kesim tarafından yerine getirilecek olan hizmetlerin daha etkin ve verimli şekilde vatandaşlara sunulması beklenilmektedir.

3.Liberal Ekonominin Türk Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkisi

Türkiye’de 1923-1929 yılları arasında özel sektör eliyle sanayileşmenin ön plana çıkarıldığı liberal kalkınma ekonomi politikası uygulanmıştır (Durmuş ve Aydemir, 2016: 160; Taştan, Öztürk, 2021: 838). Ancak sermaye birikiminin, teknik donanımın ve iş gücünün yetersiz olmasından dolayı liberal kalkınma ekonomi politikasında istenilen düzeye gelinebilmiştir (Bakan, 2009: 122). Türkiye’de kuruluş dönemlerinde uygulanmak istenen liberal politikalar özellikle 1929 Dünya Ekonomik Krizi nedeniyle uygulanamamış ve bu dönemde devletçi ve korumacı politikalarının ön plana çıktığı ekonomi sistemi benimsenmiştir (Durmuş ve Aydemir, 2016: 166). 1930- 1945 yılları arasında devletin desteklediği sanayileşme politikası refah devlet anlayışı ile uygulanmaya konulmuştur (Bakan, 2009: 122). Refah devlet anlayışı çerçevesinde Keynes; piyasanın gelişmesi, işsizlik sorununun çözülmesi, kalkınma ve büyümenin alt yapısını oluşturmayı, sosyal güvenlik politikaları geliştirmeyi hedeflemiştir (Biber, 2008: 60).

1939-1945 yılları arasında yaşanan 2. Dünya Savaşı Türkiye’de ekonomide liberalleşmenin önünde engel olmuş, devletçi ve kapalı bir ekonominin politikasının uygulanmasına neden olmuştur. Savaş sonrası dönemde çok partili hayata geçiş yapılmasıyla liberalleşme için gerekli şartlar hazırlanmaya çalışılmıştır (Taştan ve Öztürk, 2021: 837). Liberal politikaların uygulanmasında; Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri gibi devlet ve ulusüstü kurumların etkisi oldukça yüksektir (Öztürk, 2008: 629). 2. Dünya Savaşı’ndan etkilenen Avrupa ülkelerinin kalkındırılma çabalarından Türkiye’de yararlanmış. Özellikle Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankasından kredi desteği alarak liberalizmi geliştirme yolunda özel teşebbüsü desteklemeye yönelik çalışmalar yürütmüştür (Bakan, 2009: 122). 2. Dünya Savaşı sonrası ülkelerin yeniden yapılanma ve toparlanma sürecine girmeleri ekonomide refah devlet anlayışının hâkimiyetine ve dolayısıyla devletin ekonomide doğrudan müdahalesine neden olmuştur.

1960-1980’li dönemde Türkiye’de planlı döneme geçişin adımları atılmış ve 1960’lı yıllarda Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. DPT’nin kurulmasıyla planlı ekonomi ile liberalleşme konusunda yeni çalışmaların içine girilmiş ancak 1973 ve 1979 yıllarında meydana gelen petrol krizleri birçok ülkeyi ve Türkiye’yi derinden etkilemiş, ülkelerin borç sarmalına girmesine sebep olmuştur (Bakan, 2009: 122). 1970’li yıllarla itibaren çok uluslu şirketlerin geliştiği ve etkisinin arttığı bir sürece girilmiştir. Bu durumda da liberalizmin ve sermayenin uluslararasılaşmasının etkisi oldukça büyüktür (Balkanlı, 2002: 19).

2. Dünya Savaşı sonrasında Demokrat Parti tarafından oluşturulmaya çalışılan liberal ekonomiye geçiş çalışmaları yapılmış (Baytal, 2007: 545) ancak istenilen sonuçlar Turgut Özal’ın almış olduğu 24 Ocak Kararları sonrasında elde edilmiştir (Bakan, 2009: 121). 24 Ocak Kararları ile 1970’lerde yaşanan krizlerin nedeni olarak Keynesyen ekonomi

politikaları görülmüş, ithal ikameci politikalar yerine ucuz emeğe ve dışsatıma önem veren açık piyasaların yönetimi benimsenmiştir (Öztürk, 2008: 624; Taştan, Öztürk, 2021: 838).

1970'lerden sonra refah devletin krize girmesi kamu yönetimi anlayışında yenilikleri beraberinde getirmiştir. İngiltere'de Thatcher ve Amerika'da Reagan tarafından yürürlüğe konulan Yeni Sağ anlayışı ve kavramları pek çok ülke tarafından kabul görmüş ve uygulanmaya çalışılmıştır. Yeni Sağ fikrinin ortaya çıkışında refah devletin sunduğu hizmetlerin artışı ve bu bağlamda kamu harcamalarında meydana gelen artış birçok ülkenin mali krizi derin bir şekilde yaşamasına neden olmuştur. Yaşanan olumsuz koşullar devletin sınırlandırılması düşüncesinin yanında kamu hizmetlerinin ekonomik, etkili ve verimli olarak yerine getirilmesine, imkân sağlayacak yeni kamu yönetimi anlayışının benimsenmesinin yolunu açmıştır (Karcı, 2008: 43).

Türkiye'de de Yeni Sağ politikalarını Turgut Özal uygulamaya çalışmıştır. Turgut Özal Yeni Sağ anlayışı çerçevesinde şekillendirdiği reformlarını çoğunlukla ekonomik alanda gerçekleştirmiştir. Devletin işletmecilik ve devletçilik politikalarını bırakmasının yolu açıp, işletmecilik politikalarının yerine getirilmesinde özel kesime önem vermiştir (Tatlısu ve Durmuşoğlu, 2016: 38). Özal devletin piyasadaki varlığını asgari boyuta indirmesi ve bireyin özgürlüğünün ön plana çıkarılması gerektiğini vurgulamaktaydı (Tatlısu ve Durmuşoğlu, 2016: 39). Devletin gücünün bireyin lehine sınırlandırılması gerekli görülmektedir.

1980'lerden itibaren benimsenen özelleştirme politikaları ile kamu örgütlerinde daha esnek bir yapının benimsenmesine ve kamu yönetimini katı bürokratik uygulamalardan kurtarılması hedeflemiştir (Saklı, 2013: 108).

SONUÇ

Türkiye'de kamu yönetimi anlayışı ve liberal ekonomiye geçiş çalışmaları 1980'li yıllar itibarıyla hız kazanmıştır. Cumhuriyetin ilk döneminde liberal ekonomiye geçiş çabaları söz konusudur ancak yaşanan 1929 Ekonomik Krizi devletçi politikaların uygulamaya konulmasına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı süreci liberal ekonominin tamamen uygulanabilmesinin önünde bir bariyer oluşturmuştur. 1970'lerin sonuna kadar Türkiye ve pek çok ülke liberalizm uygulamalarını yürürlüğe sokamamıştır. 1970'ler de yaşanan petrol krizleri sonrası refah devlet anlayışı sorgulanmaya başlanmış ve liberal ekonomiye geçişi için önemli adımlar atılmıştır. 1980'ler sonrası liberal ekonomi ile kamu yönetiminde etkinli ve verimlilik kavramları kendilerine uygulama alanı bulmuşlardır.

Kamu yönetiminde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması ülke ekonomisi ve işletmeleri olumlu yönde etkilemektedir. Özellikle 1980'lerden sonra liberal ekonomi politikasının uygulanması amacıyla atılan adımlar kamu yönetiminde etkinli ve verimliliğin sağlanmasında önemli gelişmelerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımıyla beraber yönetimdeki merkezîyetçi, verimsiz, hantal, kırtasiyeciliğin hâkim olduğu Klasik Kamu Yönetimi anlayışından uzaklaşmış minimal devlet anlayışının benimsendiği açık, hesap verebilir, piyasa merkezli yönetim, kaynak tasarrufu, etkinli ve verimliliğin ön plana çıktığı sonuç odaklı bir sürece geçilmiştir (Atmaca ve Yılmaz, 2020: 773; Akıncı, 2019: 59).

Yeni kamu yönetimi anlayışı Keynes'in önem verdiği ve uzun yıllar dünya genelinde kabul gören refah devlet uygulamalarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kamu yönetiminde sunulan kamu hizmetlerinde değişiklik yapma kamu kurumlarında etkinli ve verimliliğin artırılması hedeflenmiştir (Karcı, 2008: 60).

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması ile devletin vatandaşlara sunduğu hizmetlerin daha ucuz ve kaliteli olarak yerine getirmeye çalışmaktadır. Dönüşüm ile artan kamusal ihtiyaçlara hızlı ve etkin cevap verebilmek, devletin ağır ve hantal yapıdan kurtarabilmek gibi hedefleri söz konusudur.

KAYNAKÇA

- Akçay, Osman. (2008). “Kamu Yönetiminde Örgütsel Verimliliği Azaltan Zaman Tuzakları”. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1-2).103-111.
- Akıncı, Berat. (2019). “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi: Sisteme Yönelik Tartışmalar ve Çözüm Önerileri”. <https://www.researchgate.net/>, Erişim Tarihi: 15.11.2022.
- Ağır, Osman ve Sezik, Murat. (2016). “Türkiye’nin Kamu Yönetimini Değiştiren Faktörler: Batılılaşma ve Küreselleşme, <http://acikerisim.ksu.edu.tr/>, Erişim Tarihi: 15.11.2022.
- Atmaca, Yıldız ve Yılmaz, Vedat. (2020). “Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımına Genel Bir Bakış”. *Turkish Studies-Economics-Finance-Politics*, 15 (2). 767-779.
- Bakan, Sumru. (2009). “1980’den Günümüze Türkiye’de Uygulanan Neo-Liberal İktisat Politikaları.” *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2). 116-124.
- Balkanlı, A.Osman. (2002). “Küresel Ekonominin Belirleyici Faktörleri Üzerine”. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1). 13-26.
- Baytal, Yaşar. (2007). “Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları”. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (40). 545-567.
- Belli, Aziz, Aydın, Abdullah, Tunç Ahmet. (2019). “Yerelde Yönetişim Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Örneği”. *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1). 256-270.
- Biber, Ahmet Emre. (2008). “Değişen Devlet Anlayışı, Müdahalecilik ve Piyasa Ekonomisi”. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1). 56-69.
- Biricikoğlu, Hale ve Yalnızoğlu Yasemin. (2018). “6360 Sayılı Kanun’un Etkinlik-Verimlilik ile Hizmette Yerellik İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi: Kocaeli İlçesinde Yapılan Bir Araştırma”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 16(32). 255-284
- Bıçkı, Doğan. (2001). “Batı Düşüncesi, Liberal Kapitalizm ve Çevre”. *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*, (2). 33-42.
- Çetin, İbrahim. (2021). “Kamu Yönetiminde Verimliliğin Hukuki Çerçevesi”. *Türk İdare Dergisi*, (492). 107-140.
- Demirel, Demokaan. (2006). “Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: Etkin Devlet”, *Sayıştay Dergisi*, (60). 105-128.
- Durmuş, Savaş ve Aydemir, N. Kemal. (2016). “Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi (1923-1938).”. *Kafkas University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal*, 7(12).
- Durmaz, Orkun Saip. (2016). “Neo-Liberal Sosyal Politika Rejimin Tesisi ve AKP.” *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 48(1). 143-164.
- Erdem, Kübra. “Etkinlik ve Verimlilik Kavramlarının Türk Kamu Yönetimine İdari ve Mali Açından Yansıması” (Yüksek Lisans Tezi). *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*. (2018).
- Erdut, Zeki. (2004). “Liberal Ekonomi Politikaları ve Sosyal Politika”. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, (2).11-37.
- Eroksal Ülger, Gülçin. (2021). “Kamu Yönetiminde Verimlilik: Kavramsal Bir Yaklaşım”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(118). 128-143.
- Eryılmaz, Bilal. (2013).” *Kamu Yönetimi” Umuttepe Yayınları, Kocaeli.*
- Güreler, Şahsine. “Kamuda Etkinlik, Verimlilik ve E-Devlet (Yüksek Lisans Tezi). *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Maliye Programı*. (2011).

- Haydaroğlu, Ceyhun ve Tatlısu, Satı. (2016). “Turgut Özal Dönemi Yeni Sağ Devlet ve Ekonomik Liberalizm: Devlet ve Piyasa İlişkisinin Politik Ekonomisi”. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1). 27-41.
- Karagöz, Yıldız. (2002). “Liberal Öğretide Adalet, Hak ve Özgürlük”, *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, (25). 267-295.
- Karcı, Şükrü Mert. (2008). “Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme”. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (16). 40-64
- Kesgin, Bedrettin. (2015). “Etkinlik ve Demokratiklik Arasında Belediyeler”. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 7(149).158-173.
- Kılavuz, Raci. (2000). “Etkililik-Verimlilik Kavramlarının Analizi ve Kamusal Mal-Hizmet Sunumunda Etkililik”, *Türk idare Dergisi*, (428). s. 149.
- Kılavuz, Raci ve Yılmaz, Abdullah. (2005). “Etkililik ve Verimlilik Olguları Perspektifinde Kamu Yönetiminde Etkililiğin Bileşenleri”, (Ed. N. Talat Arslan), *Teoriden Pratiğe Kamu Yönetimi Yaklaşımlar, Sorunlar ve Metodlar*, s.273- 314.
- Kokhanovskaya, I., Fatykhova, A., Khachatryan, A., & Khachatryan, K. (2019). Questions of the Estimation of Efficiency of Public Administration in Modern Conditions. *SHS Web of Conferences* (62), 2-4.
- Korkmaz, Hatice. (2017). “Yerel Yönetimlerde Etkinlik ve Demokrasi Sorunsalı”. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(2).453-463.
- Manzoor, A. (2014). A Look at Efficiency in Public Administration: Past and Future. *SAGE open*, 1-5.
- Orhan, Mithat. “Yönetimde Verimlilik-Etkinlik ve Türk Kamu Yönetiminin Geliştirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Yönetim Bilimleri) Ana Bilim Dalı*. (2006).
- Özer, Uğur. Kamu Yönetimi Ders Notları Slaytı, <http://web.hitit.edu.tr/>, Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- Öztürk, Şaban ve Taştan, Taha (2021). “Devletçi Ekonomi-Liberal Ekonomi Karşılaştırması: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(26). 836-858.
- Öztürk, Şinasi. (2008). “Kırsal Yoksulluk ve Neo-Liberal Ekonomi Politikaları”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5). 606-632.
- Öztürk, Namık Kemal. (2004). “Kamu Yönetiminde Verimlilik”. *Türk İdare Dergisi*. (445). 1-19.
- Saklı, Ali Rıza. (2013). “Fordizm’den Esnek Üretim Rejimine Dönüşümün Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44). 107-131.
- Şahin, Ali. (2010). “Örgüt Kültürü-Yönetim İlişkisi ve Yönetimsel Etkinlik”. *Maliye Dergisi*, (159).21-33.
- Uçar, Ahmet. (2004). “Belediye Hizmetlerinin Etkinliği Açısından Hizmette Yerellik (Subsidiarite) İlkesi ile Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine Bir İnceleme.” *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1). 97-106
- Yıldırım, Şükrü. “Kamu Hizmetlerinde Etkinliğin ve Verimliliğin Arttırılmasında E-Devletin Rolü ve Bir E-Devlet Uygulaması: Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS). (Doktora Tezi). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Bilim Dalı*. (2007).
- Yıldırım, İlhan, Tanrıvermiş, Harun ve Tüdeş, Türkay. (2020). “Türkiye’de Kamu Yönetiminde Verimlilik Algısı: Milli Emlak Genel Müdürlüğü Uygulamalarında Verimlilik Analizi Örneği.” *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 6(2).159-17.